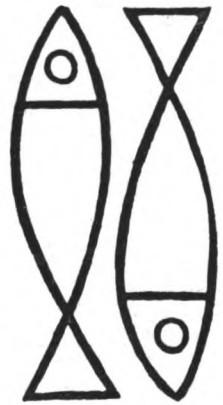

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenbergen, Slotlaan 220, Zeist

Nu jaagt de dood geen angst meer aan

Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deelhebben, heeft Hij ook op gelijke wijze daaraan deel gekregen, opdat Hij door zijn dood hem, die de macht over de dood had, de duivel, zou ontronen, en allen zou bevrijden die gedurende hun ganse leven door angst voor de dood tot slavernij gedoemd waren.

Hebr. 2 : 14-15

Is dat eigenlijk wel waar, dat wij gedurende heel ons leven door angst voor de dood tot slavernij zijn gedoemd?

Natuurlijk: af en toe krijgt dat ons wel even te pakken, dat we er op een goede dag niet meer zijn zullen, niet meer in ons gezin, in ons werk, niet meer in deze wereld. Maar is het niet overdreven te zeggen, dat we door die angst onophoudelijk worden voortgejaagd? Zijn er trouwens niet genoeg mensen, die helemaal niet bang zijn om te sterven? En dat zijn heus niet alleen christenen. Zijn er bovendien niet de tallozen die de dood zoeken, die er zelf een eind aan maken, omdat ze zo genoeg hebben van het leven, dat ze uit angst voor het leven hun heil zoeken in de dood?

Of is ons leven soms zó door de dood vergiftigd, dat blijven leven werkelijk dodelijker is dan het leven beëindigen?

Wat is dat: angst voor de dood?

Het is niet alleen of in de eerste plaats de vrees dat er aan dit leven een eind komt. Want het is ook, het is zelfs primair: angst voor alles wat ons in dit leven de dood aandoet. Voor alles wat dit leven onleefbaar maakt.

Daarom vechten we tegen de honger en tegen de ziekte en tegen het geweld. Niet slechts omdat we bang zijn dat honger en ziekte en geweld er tenslotte op uit zullen lopen dat we sterven moeten. Maar omdat een leven in honger en in ziekte, omdat een leven onder geweld ons vermoordt. Omdat honger en ziekte en geweld zo erg kunnen zijn, dat we geen leven meer hebben, ook al zijn we nog lang niet aan onze begrafenis toe.

Angst voor de dood, — dat is angst voor alles wat het leven beschadigt, verminkt. Alles wat aan ons leven te kort doet. Alles wat ons leven de dood aandoet.

En wat je leven de dood aandoet, — dat is voor de een dat hij jaren op zijn bed moet liggen, en voor een ander dat hij niet kan doen wat hij zelf wil omdat hij afhankelijk is van anderen. Als je meent dat het echte leven bestaat in het avontuurlijke, het op-

windende, dan ben je als de dood voor een braaf burgerbestaan, voor de levenslange band aan één man of één vrouw.

Omdat ze de dood te lijf willen gaan, de dood van de verveling, daarom grijpen de mensen naar het gevaarlijke leven, het leven-op-het-randje. Omdat ze niets van de dood moeten hebben, de dood van de wereld waarin ze zijn terechtgekomen, daarom laten ze zich meesleuren door de roes van de alcohol of van de drugs. En als er op die manier een eind aan hun leven komt, — nou, dan hebben ze tenminste gelééfd. Dat eind is het ergste niet. Maar dat ze vóór dat einde niet echt gelééfd zouden hebben, dat is hun grote angst.

Angst voor de dood. Dat doet ons jagen naar rust en veiligheid of naar de onrust en de onveiligheid. Dat doet ons vluchten voor het geweld, maar ook voor de geweld-loosheid. De angst voor de dood heerst bij de boks-match én bij de sit-down-staking. Angst voor de dood doet ons zweren bij de bestaande orde of vluchten in de anarchie. Vanwege de angst voor de dood verzetten we ons tegen het doodgaan. Maar die zelfde angst kan ons ook doen vluchten voor het in-leven-blijven. Als het leven ons erger geworden is dan het sterven, grijpen we naar de dood, omdat we de dood geen kans willen geven.

En dat is nu onze slavernij.

We verzetten ons uit alle macht tegen de dood, de dood in welke vorm dan ook maar. Maar alles wat we tegen de dood kunnen uitrusten is niets anders dan de dood zelf. Zó zijn we gevangen. Gevangen door de dood, aan wie we zo radicaal zijn overgeleverd dat zelfs onze strijd tegen de dood door de dood getekend is.

Daarom gaan we onrecht bevechten met onrecht. Daarom gaan we met geweld tegen het geweld te keer. Daarom overschreeuwen we het lawaai door nog meer lawaai. Daarom hanteren we de geboortebeperving en de abortus als wapenen tegen de ondergang.

Zo machteloos zijn we. Zo gedoemd tot slavernij. Hoe meer we tegenspartelen, des

te meer verstrikken we ons in het web, dat ons gevangen houdt: de dood.

—o—

In dat ellendige, aan de dood prijsgegeven bestaan heeft Jezus Christus zich begeven. Hij is in onze huid gekropen. Hij heeft zich ons bestaan toegeëigend. Hij was een mens, precies zo kwetsbaar en breekbaar als wij allemaal. Net zo'n prooi van de dood als wij.

En zo, in ons bestaan, heeft Hij de duivel en de dood hun macht ontnomen. Hij heeft dat — zegt de bijbel hier — gedaan door zijn dood.

Moet dan ook van Jezus precies hetzelfde gezegd worden als van ons: dat Hij de dood niet anders te lijf kon gaan dan door de dood?

Ja maar, zijn dood, — dat is wat anders dan de dood, de dood van ons allemaal.

Want Hij stierf wel onze dood. Maar wat alles omkeert, wat alles anders maakt, is dit: Hij hoorde bij God. En dát was voor Hem het leven. Dat was het leven dat tegen elke dood opkon. Dat het in elke dood uithield.

Hij hoorde bij God. Hij was onverbreekelijk verbonden aan God. En zó nam Hij de gevangenis gevangen. Zó brak Hij door de uiterste, de diepste dood heen.

Zó heeft Hij de dood ontmaskerd. En het leven aan het licht gebracht. Hij liet zien, wat dat nu eigenlijk is: leven. Dat is dat je bij God hoort. En Hij liet zien, wat dat nu eigenlijk is: dood gaan. Dat is dat je vreemd bent aan God, los van God. Dát is het eigenlijke van de dood. Dat is de dood in zijn ware gedaante. En dát is de dood, waarin wij ons met al ons vechten tegen de dood vastbijten. De dood, waarin de duivel ons gevangen houdt, ook al verzetten we ons uit alle macht. Want of we nu vluchten in de dood of vluchten in het leven, of we ons nu proberen los te worstelen uit de greep van de kanker, van de honger, van het onrecht, óf dat we aan dat alles een eind proberen te maken, — het is altijd los van God, van God weg. En dat wil zeggen: van het leven weg.

Jezus Christus heeft daaraan definitief een eind gemaakt door — zo staat het in vers 17 — de zonden van zijn volk te verzoenen. Door ons met zich mee te nemen naar God toe. Hij baande ons een weg om weer tot Góó te komen.

J. Keuning - Nijmegen

Wij vechten voor ons leven. Of tenminste voor dat wat wij als ons leven zien: een betere wereld, een wereld zonder discriminatie, zonder gezagsuitbuiting, een wereld waarin eindelijk die stroom van tranen opdroogt. We vechten tegen de dood. En daarmee vechten we ons dood.

Maar midden in ons gevecht verscheen Hij, die kan zeggen: Ik ben dood geweest en kijk, Ik ben levend tot in eeuwigheid. En Ik heb de sleutels van de dood en van het dodenrijk.

Hij kwam ons leven binnen: één van die miljarden mensen, in niets van hen onderscheiden. Ja, en toch verscheen in Hem iets totaal nieuws. Eén die werkelijk bij God hoorde. En dat was zijn leven. In Hem, zegt Johannes, in Hem was het leven. En het leven was het licht der mensen.

Het licht voor ons mensen, die gaan in het duister, die wonen in 't land van de dood.

En het licht van deze wereld, een wereld vol wanhoop en lichtzinnigheid, van vechten- de mensen en mensen die het vechten hebben opgegeven.

Het licht van het kruis. Dat is: het licht van het geopende graf.

En dus zijn we verlost van onze kramp om het allemaal anders te krijgen, beter. En we zijn verlost van onze gelatenheid omdat er toch niets aan te doen is. We houden op de wereld te vervloeken. En we gooien ons niet

langer vol optimisme op de wereld, om er eens wat van te maken. Want wat er van te maken is, — dat heeft Christus er al van gemaakt. Hij heeft de gevangenis, Hij heeft ook de ondervoeding en de overspanning, Hij heeft de werkloosheid en het kapitalisme, Hij heeft elk establishment — democratisch of communistisch — al gevangen genomen en openlijk tentoongesteld, voor schut gezet. Hij heeft ze allemaal aan zijn kruis gespijkerd en er over getriumfeerd.

En in die triomf, in die bevrijding doet Hij ons delen. Het leven trekt Hij ons in. Hij breekt ons verzet tegen God. Hij grijpt ons vast in onze vlucht van God. Hij zoekt ons op in onze vervreemding van God, wanneer Hij, opgestaan uit de dood, ons tegenkomt: kijk, hier ben Ik.

En dan ontdekken we ineens, hoe onmogelijk ver van huis we zijn. Dan zien we onszelf, zo als we zijn.

Zo als we zijn. En dat is verschrikkelijk.

Maar zo als we zijn vinden we Hem dan toch maar naast ons. Hem, die zich er niet voor gegeneerd heeft, aan ons gelijk te worden, om ons te geven kennis van heil in de vergeving van onze zonden, door de innerlijke barmhartigheid van onze God, waarmee de Opgang uit de hoogte naar ons heeft omgezien, om ons te beschijnen die gezeten zijn in duisternis en schaduw des doods, om onze voeten te richten op de weg van vrede.

dat hier hulp had kunnen bieden. Ik denk aan een boek uit de R.B.-serie, geschreven door een man, die beroepshalve als hoofd van een school en ambtshalve als ouderling veel met de jeugd van doen had, de heer W. Meijer. Ik bedoel 'Ons kind leeft morgen'. Het boek is één groot manco, omdat de schrijver zelf de tijd niet verstaat. Hij ziet ook niet verder dan zijn neus lang is. En blijft precies als ds. D. van Dijk volkomen in gebreke de oorzaak van de aberraties van de jeugd onzer kerken bloot te leggen en daarmee de eerste en noodzakelijke poging te doen die jeugd te helpen.

De gezinnen

Hetgeen ds. Van Dijk en prof. C. Trimp schrijven dringt de vraag op: hebben de kerkelijke gemeenten waartoe deze jongelui behoren, hebben catecheten en vrijgemaakte scholen gefaald? Waar is de vrucht van de vrijmaking? En ook komt de vraag op: Hoe staat het in de gezinnen, waartoe deze kinderen behoorden en behoren? Wat is er aan de hand dat deze kinderen aan de kramen patates frites (vr)eten, in de kroegen rondhangen, en „wat voor kroegen” schrijft ds. Van Dijk; dat zij tot de vaste bezoekers van de bioscopen behoren en diep in de nacht dronken worden thuisgebracht? Alles volgens ds. Van Dijk.

Hetgeen deze jongelui doen behoort typisch tot een vluchthouding. De kroeg, de hasjisj, de drank enzovoort zijn allemaal de wegen en de middelen waarlangs zij een roes zoeken, een vlucht uit de werkelijkheid. Maar wat is nu die werkelijkheid, die ze ontvluchten? Waarom vliegen ze het (vrijgemaakte) huis uit? Natuurlijk: vader en moeder zijn tegen. Daaraan twijfelen we geen ogenblik. Maar met tegen alles en nog wat te zijn voedt je geen kinderen op en met 'tegen' en 'dat mag niet' bindt men z'n kinderen niet aan huis. Hebben vele vrijgemaakte ouders gefaald? Zijn ze er niet in geslaagd hun geloof in de Here Jezus Christus concreet gestalte te geven in een fijn, vrolijk, samenbindend gezinsleven, waar de kinderen de liefde, de warmte, de blijdschap vinden waar hun hart echt naar zoekt? Of hebben ze thuis alleen maar geleerd „uit de wet” te leven? Nee, we bedoelen niet of ze thuis geleerd is met woord en door voorbeeld de geboden van God en van zijn Christus te houden, de liefde tot God en de naaste te beleven. Maar er is ook een vrijgemaakt leven 'uit de wet' — een aantal vrijgemaakte, gereformeerde, overgeleverde gedragsregels, die soms in een zeer ver verwijderd verband staan met de geboden van God. Wie uit dergelijke „van de vaders overgeleverde” gedragsregels leeft, zo in de trant van de voorouderverering: „Wij willen ook zo wezen, hun zonen, niet ontaard”, drinkt zelf en drenkt anderen met water, 'waarvan je zo maar weer dorst krijgt'. Zo sprak de Here Jezus Christus tot de Samaritaanse vrouw. Joh. 4:13. Hebben de vaders en moeders van deze ontspoorde jongens en meisjes voor hen gebeden? Voor hen gepleit op grond van de beloften van Gods verbond? Om die beloften ging het toch in de vrijmaking? En hoe zijn ze hun kinderen voorgegaan?

De pers

Bij een situatietekening als van ds. Van Dijk en prof. Trimp denk je ook aan de vrijgemaakte pers. Wat heeft deze voor onze jongens en meisjes betekend? Ik denk aan het Nederlands Dagblad dat als het Gereformeerd Gezinsblad zijn loop begon. Men kan over die vroegere naam denken zo men wil, één voordeel had hij. Hij maakte duidelijk dat het blad heel het gezin, ook onze jonge mensen, wilde bereiken. Wat is daarvan terecht gekomen? Voor de kinderen een Bijbelvertelling van A. Mos. Alsof die kinderen dat nu nog nodig hadden: twee, drie keer Bijbel lezen aan tafel; de Bijbelles dagelijks op school; de catechisatie, de kleine jeugdvereniging. Je kunt je voorstellen dat die kindertjes uitgehongerd naar het Gezinsblad grepen om nog eens iets uit de Bijbel te ver-

G. Visee - Kampen

KERKELIJK Leven

De slag om de jeugd

(2)

Het geslacht van na de vrijmaking...

De jongens en meisjes over wie ds. D. van Dijk schrijft zijn allemaal geboren ná de vrijmaking van de Gereformeerde Kerken. EN OM HEN GING HET voor 25 jaren. Het is in die eerste jaren na de vrijmaking vaak gezegd: deze vrijmaking was niet zo zeer nodig voor de ouderen, doch het ging om de jeugd. Het kwam er op aan dat „onze kinderen over vijf en twintig jaar nog een kerkelijk dak boven het hoofd hebben”. Nu het resultaat: dat is ontstellend, getuige hetgeen ds. D. van Dijk en prof. dr. Trimp schreven. Deze dingen gebeuren onder het vrijgemaakte kerkelijke dak. Of wreekt zich hier misschien tóch het feit dat deze jeugd is opgegroeid onder een prediking, die aan de gemeenten heeft voorgehouden dat je „zo lief als je je zaligheid is” moest behoren tot de ware kerk, dat is tot de vrijgemaakte Gereformeerde kerk in Nederland, doch die misschien heeft nagelaten ook de jeugd der gemeente in de allereerste plaats te bewegen tot het geloof in onze Here Jezus Christus?

Maar ook in ander opzicht ging het in de vrijmaking om DEZE jeugd. Immers het ging in de strijd van die tijd onder meer om een leerbeslissing, die inhield dat we DEZE jongens en meisjes moesten 'houden voor wedergeboren en in Christus geheiligd totdat het tegendeel blijkt'. De achtergrond van dat 'houden voor...' was de onzekerheid of de beloften Gods wel voor al onze jongens en meisjes golden. Wij hebben die vraag toen bevestigend beantwoord, en ons de vrijheid voorbehouden tot al onze jongens en meisjes

te zeggen — thuis, in de kerk, op de catechisatie —: Jullie hebt Gods beloften, aan jullie zijn die beloften Gods in een echte en volle doop betekend en verzegeld; gelóóft die beloften, hebt de HEERE lief met gehéél je hart.

We zijn vrijgemaakt om het pad van Gods verbond open te houden voor deze jongens en meisjes.

Is DIT het resultaat?

Het geslacht van de vrijgemaakte scholen

Voor DEZE jeugd, waarover ds. D. van Dijk de klok luidt, werden vrijgemaakte scholen opgericht. Ook in Groningen. Lagere scholen, Mulo-scholen; meer dan een Lyceum. Wat hebben ze op die scholen geleerd? Of is er bij de uit de band springende jongens en meisjes géén verband tussen hun bandeloosheid en hetgeen zij op de vrijgemaakte scholen geleerd hebben? Die bandeloosheid hebben zij daar natuurlijk niet opgedaan. Maar is het misschien een reactie op hetgeen zij er misschien wél opgedaan hebben? Heeft het aan de voorbereiding op het leefmilieu van onze tijd ontbroken? Of is de bandeloosheid misschien gevolg van de broeikas: zo, dat de kasplantjes niet bestand waren tegen de overgang van het vrijgemaakte isolement naar 'het volle, rijke leven'. Het is - we zijn maar aan het aftasten! - het is natuurlijk ook mogelijk dat school en catechisatie op een andere manier hebben gefaald: géén mini, géén maxi, géén midi, géén lange haren, géén baarden, géén floddertruien en géén spijkerbroeken voor de meisjes, van dat alles niets, doch zonder dat ook maar een poging gedaan is de jongelui duidelijk te maken: dáárom niet; zonder dat hun werd duidelijk gemaakt welke krachten vandaag aan het werk zijn en wat 'de geest' van de tegenwoordige wereld is, waarmee zij volgden besmet te worden en grotendeels volgens ds. Van Dijk althans, reeds besmet zijn. Enige jaren geleden verscheen een boek,

nemen. Dan schreef de Bijbelverteller ook nog eens als Oom Niek. Terwijl hij voortkwam in de creatie van Piet Prins: met de beste kost van Snuf enzovoort. De nieuwsrubrieken waren voor jongelui niet te genieten omdat het nieuws op schoolmeesterachtige manier van stichtelijk commentaar werd voorzien door een of andere redacteur. Grote ruimte werd elke week in beslag genomen voor de rubriek van de ziekentrouster, die bij zijn gang langs de ziekbedden nu eens de een en dan weer de ander geestelijk in zijn hemd zette omdat hij, volgens ds. D. van Houdt dan, ontrouw was aan de Schrift en de Belijdenis. Jarenlang was de rubriek 'Van het Binnenlands Gebeuren' een jachtveld waarop de redacteur vrij jagen kon op elk door hem vogelvrij verklaarde.

Maar het blad gaf niets voor de jongens en meisjes, die in 'het volle rijke leven' besprongen werden door de geest van de tijd.

Met De Reformatie was het niet anders, en de Poortwake. En andere vrijgemaakte bladen. In doorsnee vertelden ze allemaal hoe slecht alles wel was buiten de eigen vrijgemaakte kring. En in de laatste jaren hebben ze onze jonge mensen van dag tot dag en van week tot week vergast op een nimmer aflatend geschreeuw over broeders, die op het punt stonden een beeldenstorm in de eigen vrijgemaakte kerk te beginnen, de vrijgemaakte kerken te slopen, valse tegen 'Schrift en belijdenis' ingaande leringen te verbreiden. Waar deze broeders tegen 'Schrift en belijdenis' gingen kwam nooit uit de verf. Maar de verdachtmakingen deden hun werk, veroorzaakten een massale psychische infectie en veroorzaakten een algemeen wantrouwen. Dat was reeds vele jaren aan de gang. En al voer Opbouw bewust een andere koers, ook voor ons is er alle reden voor zelftoetsing. Waren wij misschien toch te negatief? Laten we niet te haastig onszelf prijzen. Want niet wie zichzelf prijst, maar wie door de Here geprezen wordt, die heeft de proef doorstaan. 2 Cor. 10 : 18.

In deze situatie was de 'Open Brief' voor de beschuldigende en wantrouwen zaaiende en verdachtmakende broeders wat de Duitsers noemen 'Gefundenes Fressen', een buitenkansje, dat ze niet konden laten lopen. Hij werd gebruikt als een kapstok waaraan alle reeds jaren lopende beschuldigingen werden opgehangen; als een bewijsstuk dat dienen moest om de reeds lang geuite beschuldigingen waar te maken: Hebben we het niet reeds lang gezegd? Degenen die de kerkelijke macht in de meerdere vergaderingen veroverd hadden begonnen de maatregelen te nemen, die 'leidinggevende' figuren in de pers al hadden geëist. Tegen de ondertekenaars van de Open Brief. Een van hen werd van de generale synode naar huis gestuurd. Al of niet geslaagde pogingen werden ondernomen ondertekenaars voor de kerkelijke valbijl te brengen. Straks zocht men ook hen, die aan dergelijke maatregelen niet wensten mede te werken. En er zijn predikanten, tegen wie een inquisitie in werking werd gesteld omdat ze niet tegen de Open Brief spraken of schreven of preekten. En het einde is dat zelfs predikanten, die tegen de opstelling en de uitgave van deze Open Brief waren, of anderen, die al het mogelijke hebben gedaan om de ondertekenaars te bewegen deze brief van tafel te nemen, gemaatregeld zijn, door hun medebroeders in de kerkeraad en/of door leden der gemeente als ontrouwe herders werden verlaten en door de meerdere vergaderingen werden weggeorganiseerd.

Dat alles heeft ook de jeugd der kerk nu al vele jaren mee aangehoord en mee aangezien. Er zijn er ook onder de jongeren die door het drijven van ouderen zijn meegeleurd. Die op een tijd, waarop zij volgens het eigen artikel van ds. Van Dijk nog hard moeten studeren om de Schrift en de Belijdenis te leren kennen, zéér verzekerd zijn dat God het zo wil en dat de Schrift en de Belijdenis eisten dat een 25.000 broeders en zusters, ongeveer 75 predikanten en honderden ouderlingen en diakenen buiten de kerkgemeenschap werden gestoten. Maar er zijn ook anderen. Zij hebben het onweer verbijsterd horen opkomen, gezien en gehoord hoe het zich ontlastte, en zij hebben er de Stem des HEEREN niet in gehoord. Zij zijn ook slachtoffer geworden.

Een zeer groot getal ernstige jonge mensen, die waarlijk wel de HEERE wilden dienen is zonder veel gerucht heengegaan. Met

GOEDE VRIJDAG

Willem de Mérode

Heer, weer dit visioen van Golgotha!
'k Zie U verslappen onder
't zonnebranden.

De zwarte gaten walmen in uw handen.
Men slaat uw sterven fel genietend ga.

Met hoofd en vuisten schuddend,
roept men: Ha,
Koning! Zoon Gods! wring U van
't hout der schande!
Men steekt de tong uit, knarst
de wreede tanden
En bawwt uw bange kreten spottend na.

O God, en alle dagen zie ik weer
Dat Gij mij aanstaart en oneindig teer,
Mijn zoon! gij bij de spotters!
schijnt te fluisteren.

Ja Heer, 'k sta midden 't woedende
gemeen,
Maar laster niet, mijn God,
waar zal ik heen?
Ik wacht vergeving eer uw oog en
duistren.

name uit de studerende. En óók uit gezinnen, óók van predikanten en ambtsdragers, die zweren bij Hoogetveen. Over hèn schrijft ds. Van Dijk niet. Maar ze hebben hun toevlucht gezocht in de Ned. Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken van de synode Lunteren, bij een of andere Pinkstergroep.

En dan zijn er de jongens en meisjes over wie ds. Van Dijk de staf breekt: de kroeg- en bioscooploperjes; de jongens en meisjes, die aan de hasjies of aan de drank zijn.

De laatste zal ik zijn die het doen van deze jongeren goedpraat. Hier valt niet veel goed te praten. Maar ik wil ook niet in de trant van ds. Van Dijk op ze afgeven. Het is beter dat wij ouderen de hand eens in eigen boezem steken en ons afvragen: waren wij misschien de stenen, waarover deze jongens en meisjes gestruikeld zijn? Ik vrees dat er bij ons allemaal een enorme schuld is tegenover de jongens en meisjes van deze generatie na de vrijmaking.

Dat verontschuldigt hèn niet. Althans niet helemaal, en slechts zeer ten dele. Zij staan zelf ook schuldig. Die Groningse jongens en meisjes over wie de Gereformeerde Kerkbode voor Groningen, Friesland en Drente schreef, en ook in andere plaatsen zijn er wel zulken, kiezen deze kwade weg zeker ook door de boosheid van hun eigen hart. Ze willen het zo. En waaraan het in het vrijgemaakte ouderlijk huis, in de vrijgemaakte kerk, waarin zij opgroeiden, ook moge geschort hebben; waarin de vrijgemaakte school en de catechisatie ook mogen zijn tekort geschoten, die jongelui hebben daar van de wil van God over hun leven en van het reddend evangelie van Christus genoeg gehoord om te weten dat hun keuze een keus is tegen God de HEERE en zijn Christus.

Maar hun schuld neemt die van het milieu waarin ze zijn opgegroeid, niet weg. De schuld van de vrijgemaakte gemeenschap niet. Van ds. D. van Dijk en van mij niet. Het is ook onze schuld dat heel dat Gereformeerde, vrijgemaakte milieu hùn niet tot een zegen is geworden.

Uitzicht naar de toekomst

De slag om de jeugd van na de vrijmaking is voor een groot deel verloren. Of het is misschien beter te zeggen dat die slag nooit is geleverd. Thans staan we voor een volgende kwart eeuw. Zal het blijken dat we van de harde les van de eerste kwart eeuw hebben geleerd?

Dan, als er van geleerd is, zullen de vrijgemaakte kerken haastig op haar schreden moeten terugkomen. De leiders voorop. De mannen, die in de pers, in de preek, de spreekbeurten, op de Kamper schooldagen het vergif van verdachtmaking en van wantrouwen hebben gezaaid. En achter hen aan de mensen, die zich op sleptouw hebben laten

nemen. Het is de zoveelste keer. „Mijn volk heeft het gaarne alzo”. Dat volk staat óók schuldig. Voor de zoveelste keer in deze eeuw hebben honderden kerkleden op voorgaan van hun 'leiders' zonder zelf de beschuldigingen te toetsen, onverhoord broeders geoordeeld en helpen veroordelen. In strijd met het negende gebod.

De dag zal komen dat de roes van de kerkzuivering uit is. Dat de gewetens gaan spreken en dat de ontdekking van wat men gedaan heeft de harten zal verlammen. Het is waarlijk niet onmogelijk dat in de vrijgemaakte kerken zich gaat herhalen wat in de niet-vrijgemaakte kerken is geschied. Eerst heeft men daar om een aantal leerformules, die niemand meer kent en die men voor een deel herroepen heeft broeders geschorst en afgezet en een kerkscheuring geriskeerd waardoor honderdduizend kerkleden buiten kwamen te staan. Men is er achteraf van geschrokken. Zó geschrokken dat men daar niemand meer lastig valt. Vandaag worden daar leringen voorgedragen op de kansel en op de leerstoelen, in boek en blad en redevoering, die in flagrante strijd zijn met het Woord Gods en de drie formulieren van enigheid. Iedereen en alles zwijgt. Wat de mannen van 1944 aan "dwaal"-leer brachten — gesteld al dat hier van dwaling sprake was! — was een peuleschil bij wat vandaag van de daken wordt verkondigd. Maar men zwijgt.

Dürft men niet meer?

Heeft men angst meer voor de gevolgen van kerkelijke leeruitspraken dan voor de gevolgen van de ongehinderd verbreide ketterij?

Zo iets zou ook kunnen gebeuren in de Hoogetveense gemeenschap. We hopen dat niet. Maar waarom kàn het niet?

Indien dat zou gebeuren dan wordt het werk dat in Hoogetveen werd gedaan, voltooid.

Dat begeren we niet.

Ook niet om de jongens en meisjes van ds. Van Dijk.

Wat daar alleen nog helpen kan is de wederkeer tot de Here en tot de broeders.

Daarop blijven we hopen.

En voor onszelf mogen we toezien.

Hoe behouden wij onze jongens en meisjes?

Niet voor menselijke tradities, maar voor het evangelie van Christus en voor de gemeente des Heren? Hoe begeleiden wij hen met het oude evangelie in een nieuwe tijd?

Op deze vraag het antwoord te geven 's niet de taak van een enkeling. Maar nodig zal zijn dat we op deze jongens en meisjes niet uit de hoogte neerzien, niet op hen afgeven, maar ze liefhebben, hen proberen te verstaan. Hard studeren om de Bijbel te kennen en het leven te kennen en de tijd te verstaan. En om in gehoorzaamheid aan het eeuwig evangelie de soms diep ingrijpende maatregelen te nemen die nodig zijn voor hun behoud en daarmee voor het onze.

Betaling abonnementsgelden!

1 April begint de nieuwe jaargang van „Opbouw”.

Mogen we onze abonnees verzoeken hun abonnementsgeld zo spoedig mogelijk te storten op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenberg, Zeist, met bijvermelding voor Opbouw.

Abonnementsprijs voor het tijdvak april 1970/april 1971 f 15,—; april tot oktober f 7,50; studenten betalen f 12,— per jaar, buitenland f 20,— per jaar, luchtpost f 40,— per jaar.

In verband met de hoge portiekosten maken we er onze lezers op attent, dat de vorige jaargang grote aantallen herinneringskaarten werden verzonden, daarna kregen ze een kwitantie aangeboden plus f 1,— incassokosten. De kaarten kwamen retour met de bemerking wordt betaald per giro, maar de incassokosten werden door meerdere abonnees niet betaald. We vragen uw medewerking om dit te voorkomen.

In dit nummer ligt een stortingsformulier, u kunt hiervan gebruik maken of van uw eigen girokaart.

Bij voorbaat hartelijk dank.

De administratie

GROOTS EN TRAGISCH

Bertrand Russell 1872-1970

Begin februari stierf op 97-jarige leeftijd een oude Engelse wiskundige, filosoof, publicist, pacifist, dramatisch voorvechter van een gelukkig en rechtvaardig menselijk leven. Een man om eens even aandacht aan te besteden: Bertrand Russell, woonachtig te Penrhenddraeth, en als u dit niet kunt uitspreken zoekt u het maar op de kaart van het historieke Wales, de provincie waarin Shakespeare de meeste van zijn beroemde drama's liet spelen.

Geboren in 1872 uit een oude, adellijke diplomatenfamilie, op zijn vierde jaar al wees, opgevoed in onafhankelijk liberale engelse stijl door een aristocratische grootmoeder, op een oud landgoed, waar de jonge Bertrand wankelde tussen eenzaamheid, boeken, melancholie en de natuur. Zijn grootmoeder ont-hield hem, naar goed victoriaanse zede, alles wat zedekwetsend mocht heten, inclusief alle gegevens over sexualiteit en huwelijk; dit ging zo ver dat kranten, waarin iets over echtscheidingen stond, verbrand moesten worden om Bertrand zuiver te houden. Wellicht corrigeerde zij hiermee de opvoeding van Bertrands ouders, die al zeer hun tijd vooruit waren: radicale publicisten, voorstanders van een sociale filosofie, geboortebeperving en vrouwenkiesrecht... en dit alles reeds voor 1876.

In 1890 kwam Bertrand Russell aan het Trinity College van Cambridge, waar hij wiskunde en wijsbegeerte studeerde, onder de invloed van Schopenhauer geraakte, en kennis maakte met A. N. Whitehead, de man met wie hij samen in 1910 het driedelige werk uitgaf Principia Mathematica.

Wiskundig filosoof

In genoemd werk, evenals in zijn eerder verschenen *The principles of Mathematics*, bracht Russell met name de logistiek vooruit: de leer, die de gemeenschappelijke grondslagen van wiskunde en logica onderzoekt.

Op dat punt ontwikkelde Russell nieuwe en ongewone gedachten. Hij probeerde de wiskunde te herleiden tot de logica. Zijn gehele filosofie omvatte zijn streven om problemen, door nieuwe formuleringen, terug te brengen tot vertrouwde zaken. U moogt ook zeggen: hij probeerde moeilijke dingen eenvoudig uit te drukken. Tot dat doel trachtte hij het aantal abstracties (woorden bijvoorbeeld als ziel, materie e.d.) zo beperkt mogelijk te houden door ze te herleiden tot eenvoudiger te hanteren gegevens dan wel te laten vervallen. Juist in de sfeer van wetenschappelijke ongrijpbaarheden en algemeen gebruikte vluchthavens kan het wel plezierig zijn de dingen te horen noemen bij een naam, die ieder — en met name de minder filosofisch geschoolde — direct aanspreekt.

Maar door zijn ijver om alle dingen, die niet zintuigelijk waarneembaar zijn, te elimineren, bleef in zijn denken geen plaats over voor de God van hemel en aarde, voor onsterfelijkheid, voor materie of geest, voor norm en gebod; alleen voor zichtbare, hoorbare, tast- en ruikbare zaken. Hij was dan ook volkomen atheïst. De religie achtte hij overvloedig, een misverstand, ja schadelijk voor de mensheid: „kenmerkend voor nog niet geheel volwassen mensen”, zoals een van zijn biografen zei. Russell zelf drukte dat zo uit: „Het hele begrip God is de vrije mens onwaardig. Als men in de kerk de mensen zichzelf hoort vernederen en hoort zeggen:

dat zij ellendige zondaren zijn en meer van dat soort dingen, lijkt dit verachtelijk en onwaardig voor zichzelf respecterende wezens. We dienen op te staan en de wereld recht in het gezicht te kijken”.

Dat klinkt moedig — maar is irrationeel: aangezien Russell de Heere niet zag. Overigens danken die „ellendige zondaren” deze term aan niemand minder dan Calvijn en ze vinden die term nog in een van de formuliergebeden achter in hun kerkboekje. Maar de kennis van hun ellendige zonden danken ze aan de Bijbel, aan welke Russell geen verplichtingen wilde hebben.

Zijn wijsgerige fundering van de wiskunde en de natuurwetenschappen is wel het belangrijkste element van zijn omvangrijke oeuvre, zegt dr J. J. Louet Feisser, in *Kok's Chr. Encycl.*

Practisch idealist

Zijn scherpe critiek op de conservatieve Engelse regering — denk aan de beruchte Boerenoorlog, een zuiver kolonialistische krachtsinspanning — bracht hem telkens in conflict met de overheid. Tijdens de eerste wereldoorlog werd hij gearresteerd vanwege zijn pacifistische propaganda. Maar Russell ging moedig door met het losweken van maatschappelijke verklevingen: hield zich bezig met de vrouwen-emanipatie, gaf blijk van nieuwe inzichten over opvoeding, over politiek, en stortte zich na de afronding van zijn wiskundige arbeid geheel in de maatschappelijke belangen.

Met name analyseerde hij de factoren, die een gelukkig en rechtvaardig leven in de weg staan. In talloze artikelen, pamfletten, brochures en boeken streed hij moedig en geestig tegen alle bekrompenheid, huichelachtigheid, bijgeloof — typisch angelsaksische woekerplanten — en tevens... onmatig zondebesef en onredelijke angst. Dat laatste mag wel onze aandacht hebben.

In zijn denksysteem, dat geen plaats liet voor zaken als zonde, berouw en bekering, viel elk schriftuurlijk schuldbesef natuurlijk samen met alle ziekelijke psychologische afwijkingen: alle tesamen berustend op misverstanden, irrationalisme. Met het badwater van veel menselijke zonde werd het kind van Gods wederbarende genade weggeworpen. Daarin is Russell een gevaarlijke pionier geworden voor de God-is-dood-theologie van Robynson. Met de beste bedoelingen, namelijk het onrecht in de wereld te weerstaan, deed hij de mensheid het grootste onrecht aan: haar het geloof te benemen in een niet-materiële God, die in zijn irrationele genade deze wereld met Zichzelf verzoende in Christus.

Zijn populaire werk *Geschiedenis van de westerse filosofie* (1946) wordt van beslissende betekenis geacht voor de ontwikkeling van deze tak van wetenschap. Enige tijd was hij docent aan de Universiteit van California; van 1941-1943 hoogleraar in de filosofie aan de Berner Foundation, in 1950 vereerd met de Nobel-prijs als „apostel der humaniteit en gedachtevrijheid”.

Door zijn praktisch idealisme (u moogt ook zeggen: zijn idealistische levenspraktijk) bleef hij tot zijn laatste levensjaar een — soms verbitterd, meestal vriendelijk maar altijd optimistisch — strijder voor recht en

humaniteit. Helder en onontkoombaar logisch streed hij tegen rassendiscriminatie, onverschuldzaamheid, onrechtvaardigheid, wreedheid, verdwazing — en toonde aan dat deze algemene verschijnselen voortkomen uit irrationalisme. Zijn protesten tegen oorlogen en kernbombewapening zijn wereldwijd bekend. Nog in het vorig jaar ondertekende hij een protest aan Kosygin tegen het roeyment van Alexander Soljenitsin uit de Russische schrijversbond!

Russell en de vrouw

De grote filosofen hebben vaak met minachting over het verschijnsel Vrouw gesproken; of gezwegen. Denkt u maar aan Socrates en Nietzsche, denk ook maar aan het feit dat pas sinds de middeleeuwen door de filosofen aan de vrouw een „ziel” wordt toegekend, dat het actieve vrouwenkiesrecht (laat staan het passieve) nog zeer jong is, en dat in onze kerken de vrouw nog steeds niet stemgerechtigd is; om maar niet te spreken van de vrouwelijke ambtsdrager. Hoewel dus het christendom, geladen met Bijbelse wijsheid, deze barrière nog steeds niet wist te overwinnen — zag Russell de vrouw reeds als gelijkwaardige en onmisbare metgezel van de denkende man. Hij erkende openlijk zijn grote afhankelijkheid van de vrouw; niet voor zijn zingenot, niet voor zijn huishoudelijke afdeling, maar voor 's mans intellectuele ontwikkeling. „Veel mannen zijn bang” schreef Russell, „door vrouwen beïnvloed te worden; maar naar mijn ervaring is dat een dwaze angst. Ik geloof dat mannen vrouwen nodig hebben en vrouwen mannen, evenzeer geestelijk als lichamelijk. Ik althans dank veel aan de vrouwen die ik heb liefgehad. Zonder hen zouden mijn ideeën veel bekrompener zijn geweest”. Russell is drie maal getrouwd geweest.

Wereldvernieuwer

Een opvoedings-experiment voor abnormale kinderen mislukte — vanwege de al te grote toeloop; daar tegenover staat dat alles, wat in de maatschappelijke orde en wanorde vandaag onze aandacht heeft, te maken heeft met het denken van deze wiskundige filosoof. Als „advocaat voor het gezond verstand” streed hij nuchter tegen adats en taboes, tegen vooroordelen en gewoontedwaasheden, conservatismen en eerbiedwaardige absurditeiten. Zaken als bezitspreiding en vrouwenrechten, medezeggenschap en demonstratierecht, gemeenschappelijke verantwoordelijkheden, persvrijheid, denkvrijheid en talloze andere vrijheden zijn niet denkbaar zonder zijn baanbrekend werk. Zelfs het recht om massaal of particulier te protesteren tegen geweld, rassenmoord, terreur of uitsluiting, atoombomoorlog en al die andere moderne en verouderde ontoelaatbaarheden, is ons aangewezen door deze strijder voor een gelukkiger wereld.

Dat is hem dan wel uit de hand gelopen. Want Russell was bijzonder tegen de gangbare orde en gangbare inzichten — maar stelde

(vervolg op pag. 366 - 3e kolom)

Een merkwaardig vonnis

In het kader van de „zuiveringsactie”, die in de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) de laatste jaren op touw gezet is, ontstond ook een breuk te Zwolle. Het is niet mijn bedoeling de gehele voorgeschiedenis ervan te beschrijven. Voor een breedvoerig en goed gedocumenteerd verslag verwijs ik de lezer naar de brochure „Kerkscheuring in Zwolle”, uitgegeven door de Kerkeraad-Scriba M. Lok.

Uiteraard waren de oorzaken van de strijd en de scheuring gelegen in de onrechtvaardige manier waarop bovengenoemde „zuiveringsactie” werd uitgevoerd. Maar tot directe aanleiding van de breuk is te Zwolle door de tegenkerkeraad gemaakt de vraag of de diakenen mee zullen werken om de afvaardiging naar de classis aan te wijzen. Dit laatste was in de kerkeraad van Zwolle steeds het geval geweest sinds meer dan 50 jaar! Daar de zuiveringsgezinde groep in de brede kerkeraad (met diakenen dus) de minderheid had, had zij er belang bij de positie van de diakenen te wijzigen om aldus via de smalle kerkeraad als meerderheid te kunnen optreden. Als motief voor deze wijziging na 50 jaar en langer werd opgegeven, dat de diakenen de ouderlingen verhinderden te regeren.

Een merkwaardig motief, als men bedenkt dat er in de ongedeelde Zwolse kerkeraad 44 ouderlingen waren, van wie 3 predikanten en voorts slechts 12 diakenen. De diakenen konden dus de ouderlingen onmogelijk verhinderen te regeren.

Toen de brede kerkeraad de aloude gang van zaken reeds enkele malen had gehandhaafd tegenover manoeuvres van de zuiveringsbewonderaars, ging op 27 februari 1969 de meerderheid van de **smalle** kerkeraad op eigen houtje doen alsof zij de kerkeraad was, (Kerkeraad-Scriba Tijssen) en wees een nieuwe afvaardiging aan naar de classis Zwolle.

Vrijwel alle kerkelijke functionarissen (meerderheid moderamen, scriba, sub-scriba, commissie van beheer etc.) bleven zich stellen achter de brede kerkeraad. Zij verfoeiden de kerkelijke staatsgreep van de meerderheid van de smalle kerkeraad. Ook de kerkleden voelden er in meerderheid niets voor zich achter de kerkelijke revolutie van hun beide predikanten Vreugdenhil en Bos c.s. te stellen.

Onmiddellijk na de kerkelijke staatsgreep is aan de tegenkerkeraad de toegang tot alle kerkelijke eigendommen gegarandeerd. Tot vijfmaal toe is de tegenkerkeraad gezamenlijk beheer en/of schikking inzake de kerkelijke goederen voorgesteld. Hiervoor kan ik verwijzen naar de „Publicatie van de Correspondentie inzake minnelijke schikking” van de zijde van de Kerkeraad-Scriba M. Lok. Helaas is de Kerkeraad-Scriba Tijssen niet op dit voorstel ingegaan. Totaal onnodig en in strijd met 1 Corinthe 6 spande de tegenkerkeraad namelijk een proces aan bij de Arrondissementsrechtbank te Zwolle. Deze rechtbank wees vonnis op 7 januari. Aan de eisende partij werd alles toegewezen. Dit vonnis wil ik gaarne in het vervolg van dit artikel nader bezien.

Kwesties van Gereformeerd Kerkrecht of van wat daarvoor doorgaat, moeten voor jus-

titiële autoriteiten wel een hele kluit zijn. Er is natuurlijk een omvangrijke jurisprudentie uit de jaren 1945-46 over deze materie. Met name is toen aan de orde geweest de positie die de plaatselijke kerk heeft ten opzichte van het kerkverband. Terecht werd toen geconcludeerd: „De plaatselijke kerk is volkomen zelfstandig! Wie legt de Kerkenorde uit, de meerdere vergadering of de plaatselijke kerk? De plaatselijke kerk!” Het befaamde Art. 31 van de K.O. heeft toen stellig grote bekendheid verworven bij de rechterlijke macht. De zelfstandigheid van de plaatselijke kerk is dus toen van rechtswege toegestemd als kenmerkend voor het Gereformeerde Kerkrecht. De Arrondissementsrechtbank te Zwolle is dan ook te complimenteren met haar juiste begrip daarvan, wanneer zij in haar vonnis van 7 januari uitsprekt (blz. e van het vonnis):

„Het is in deze procedure van geen belang of de eisende partij, die een zelfstandig rechtspersoon is, enig verband met andere kerken onderhoudt en of een dergelijk verband nog bestaat. Evenmin is van belang het optreden van de classis, **daar de plaatselijke kerk beslist of zij de besluiten van de classis zal aanvaarden of verwerpen.**” (Vetgedrukte van mij, W.M.)

Het is dan ook terecht, dat de Arrondissementsrechtbank de Art. 37 en 38 van de K.O. nauwelijks in haar overwegingen betreft en alle nadruk laat vallen op de plaatselijke Zwolse Regeling Kerkeraad (ZRK). Hoewel dus de Arrondissementsrechtbank op het cardinale punt tot onze vreugde het Gereformeerde Kerkrecht blijkt te hebben verstaan, meen ik toch, dat voor het overige het vonnis onjuist is, omdat het op onjuiste gronden berust. In haar Overwegingen geeft de Arrondissementsrechtbank een interpretatie van de Zwolse Regeling Kerkeraad, welke onhoudbaar is. Ik zal hieronder nu eerst de essentiële artikelen van deze ZRK geven en daarna de overwegingen van de Rechtbank, welke zij als uitgangspunt heeft genomen bij de beoordeling van „hetgeen zich in feite in de Geref. Kerk van Zwolle heeft voorgedaan”. Kernpunten heb ik vet laten drukken.

Zwolse Regeling Kerkeraad:

Uit Art. 1 De vergaderingen van de Kerkeraad worden **als regel gehouden op de eerste en derde maandag van elke maand.**

Buitengewone vergaderingen kunnen worden gehouden, als de Kerkeraad dit bepaalt, het Moderamen dit noodzakelijk oordeelt of **minstens vijf leden van de Kerkeraad om zulk een vergadering verzoe-**ken.

Artikel 2 **Op de eerste maandag van elke maand en voorts** zo dikwijls zij daartoe roepen worden, komen **ook** de diakenen in de vergadering van de kerkeraad.

Artikel 6 Op de in art. 2 genoemde vergaderingen met diakenen worden behandeld alle werkzaamheden, die behoren tot het beroepen van Dienaren des Woords, het verkiezen van Ouderlingen en Diakenen,

voorts alle zaken, die de stoffelijke zijde van het kerkelijk leven betreffen en de zaken der zending, voorzover deze niet behoren tot zaken van opzicht en tucht.

Overwegingen van de Arrondissementsrechtbank (7 januari 1970)

DE RECHTBANK OVERWEEGT IN RECHTE:

De organisatie van de Gereformeerde Kerk wordt geregeld door de Kerkenordening en de bijzondere regelingen in de betrokken gemeente getroffen. Voor vragen omtrent de bevoegdheid van de verschillende kerkelijke organen en haar ambtsdragers moet het antwoord dus gezocht worden in de Kerkenordening en genoemde regelingen. **In de geloofsbelijdenis kan het antwoord daarop niet gelegen zijn.**

In de kerkenordening wordt duidelijk onderscheiden tussen de kerkeraad bestaande in principe uit predikanten en ouderlingen enerzijds, (art. 37 K.O.) en de diakenen anderzijds. Deze laatste zullen in gemeenten waar het aantal ouderlingen gering is, in de kerkeraad kunnen worden opgenomen door plaatselijke regeling (art. 38 K.O.).

De plaatselijk voor Zwolle geldende regeling heeft zulks niet gedaan. Zij bepaalt dat eenmaal per maand de diakenen in de vergadering van de kerkeraad komen of zo dikwijls zij daartoe opgeroepen worden. **Diakenen zijn derhalve geen leden van de kerkeraad.**

In zaken waarover de beslissing aan de kerkeraad is opgedragen mogen derhalve de diakenen als niet-leden van deze kerkeraad niet mee beslissen. Indien de opvattingen hieromtrent veranderd zijn, hadden de kerkenordening of de Regeling kerkeraad gewijzigd moeten worden, doch op een zo belangrijk punt als de bevoegdheid van bestuursorganen van een rechtspersoon **kan een afwijkend gebruik niet aan bepalingen op dit stuk hun kracht ontnemen.** Artikel 6 der Regeling kerkeraad omschrijft limitatief de werkzaamheden, waaraan de diakenen deelnemen: het beroepen van dienaren des Woords, het verkiezen van ouderlingen en diakenen, **alle zaken die de stoffelijke zijde van het kerkelijk leven betreffen**, en de zaken der zending, voorzover die niet behoren tot zaken van opzicht en tucht. Hieruit kan slechts worden afgeleid dat in andere zaken hun geen medebeslissingsbevoegdheid toekomt. **Vragen betreffende de afvaardiging naar meerdere vergaderingen en het houden van verband met andere kerken staan dus enkel ter beoordeling aan de eigenlijke (smalle) kerkeraad, bestaande uit predikanten en ouderlingen.**

Zoals u kunt lezen in Art. 1 ZRK is de regel te Zwolle, dat Kerkeraadvergaderingen worden gehouden op de eerste en derde maandag van elke maand. Blijkens Art. 2 ZRK komen op de eerste maandag van elke maand ook de diakenen in de vergadering van de Kerkeraad. Regel is dus, dat er twee gewone kerkeraadvergaderingen worden gehouden. Regel is dus, dat de diakenen op de eerste ervan komen.

Wij menen derhalve, dat de Overweging van de Rechtbank onjuist is, wanneer zij zegt van de ZRK: Zij bepaalt dat eenmaal per maand de diakenen in de vergadering van de kerkeraad komen of zo dikwijls zij daartoe opgeroepen worden. Diakenen zijn derhalve geen leden van de kerkeraad. De fout zit in het woordje „of”. De rechtbank gebruikt dit woord ten onrechte. In de ZRK staat nl. niet „of” maar „en voorts”. Dit maakt een groot verschil uit. Volgens de ZRK is het het recht en de plicht van de diakenen in de vergadering van de kerkeraad te komen op de eerste maandag van de maand. Een onontkoombaar recht! **En voorts** zo dikwijls zij daartoe geroepen worden. Zo is de duidelijke tekst van de ZRK. Aangezien reeds vijf leden van de Kerkeraad een buitengewone vergadering kunnen doen houden, betekent dit in feite ook, dat de diakenen de buitenge-

wone vergaderingen kunnen bijwonen. Dit is immers van convocatie op verzoek van slechts vijf kerkeradsleden afhankelijk. Blijkens de praktijk te Zwolle kunnen deze vijf zowel ouderlingen als diakenen zijn!

—o—

Ik meen dus dat de Arrondissementsrechtbank enkele opmerkelijke fouten heeft gemaakt, mede uitgelokt door de eisende partij en haar „getuige-deskundige” prof. Kamphuis, die geflankeerd door de predikanten Vreugdenhil en Bos op de terechtzitting aanwezig was. Hoewel ik mij terdege realiseer, dat degene die een onjuist vonnis uitlokt, meer te laken is, dan de instantie, die daarin trapt, meen ik toch de rechtbank reeds op grond van haar eerste overweging in gebreke te moeten stellen:

1. Steeds is in de kerk te Zwolle (en elders) gesproken van brede KERKERAAD als aanduiding voor de kerkeraad met inbegrip van de diakenen. Dit woordgebruik alleen al had de Rechtbank moeten waarschuwen! En haar ervan moeten weerhouden te stellen: Diakenen zijn derhalve geen leden van de kerkeraad.
2. Heeft de Rechtbank Art. 1 en 2 van de ZRK wel gelezen? In elk geval niet goed, want zij gaat voorbij aan het feit, dat volgens de ZRK het een recht en een plicht is van de diakenen de eerste van de twee vaste maandelijks kerkeradsvergaderingen in elk geval bij te wonen.
3. De indruk, dat de Rechtbank de ZRK niet goed heeft gelezen wordt bevestigd door het feit, dat zij op een essentieel punt de tekst van de ZRK wijzigt, door in haar overweging in plaats van „en voorts” te zetten het woordje „of”.
4. Door de advocaat van de gedaagde partij is er op gewezen, dat in Art. 30 van de Geloofsbelijdenis staat: „dat er ook opzieners en diakenen moeten zijn, om met de herders te zijn als Raad der Kerk”. Blijkens het vonnis heeft de Rechtbank deze essentiële opmerking terzijde geschoven. We mogen toch stellen, dat de Geloofsbelijdenis behoort tot de „Statuten” van de Geref. Kerk te Zwolle en dat de ZRK geldt als het „Reglement van Orde”. Dan is het toch onjuist van de Rechtbank aan te nemen, dat de Geref. Kerk te Zwolle een „Reglement” zou hebben, dat strijdig zou zijn met de „Statuten”. Het is lichtvaardig te veronderstellen, dat de ZRK zou zijn opgesteld in afwijking van de Belijdenis!

—o—

In het tweede deel van haar Overwegingen geeft de Rechtbank dan nog een interpretatie van Art. 6 ZRK. Daar ook deze interpretatie naar mijn mening onhoudbaar is, niet alleen op grond van hetgeen ik hierboven reeds opmerkte, maar ook op historische gronden, volgt ook hierop enig commentaar mijnerzijds:

Blijkens Art. 6 van de ZRK behoren tot de werkzaamheden van de diakenen het deelnemen aan: „alle zaken die de stoffelijke zijde van het kerkelijk leven betreffen”. De kardinale vraag is hier: Hoe moet die zinsnede geïnterpreteerd worden; welke interpretatie heeft doorslaggevende autoriteit?

- a. De interpretatie van een groep in de kerkeraad anno 1969?
- b. Die van de Arrondissementsrechtbank in een momentopname anno 1969/70?
- c. Of moet de direct in 1920 ingegane historische interpretatie, die de opstellers zelf er blijkens de feiten zelf aan gegeven hebben gehonoreerd worden?

Er is immers een 50-jarige „historische” interpretatie van deze zinsnede uit Art. 6. Direct bij het van kracht worden van de ZRK is „stoffelijke zijde” opgevat en gepractiseerd in deze zin, dat ook diakenen meebe-slissen over afvaardiging naar meerdere vergaderingen. Blijkens de Notulen werden op de brede kerkeradsvergaderingen, jan. 1921, afvaardigden benoemd voor 4 classisver-

W. Meijer - Zwolle

gaderingen, nl. jan.-april-aug.-nov. 1921. Rapporten van deze en andere classisvergaderingen werden altijd op de brede kerkeradsvergadering behandeld. En zo is het altijd geweest. Afvaardiging naar de Classes en kerkverbandzaken werden plm. 50 jaar lang gezien, blijkens de Notulen, als behorende tot de stoffelijke zijde van het kerkelijk leven, waarover dus de diakenen mede handelden. **Het is voor mij een onbegrijpelijke zaak, dat door de rechtbank op welhaast a-historische wijze aan deze 50-jarige interpretatie is voorbijgegaan.** Heeft misschien ook een zekere ambivalentie van de begrippen „geestelijk” en „stoffelijk” de Rechtbank parten gespeeld? In elk geval heeft niet de in 1920 bedoelde en 50 jaar bestaande interpretatie van de bewuste zinsnede gezegevierd door het vonnis, maar de **gelegenheidsinterpretatie** van de eisende partij!

Volgens Art. 6 ZRK nemen de diakenen deel aan alle werkzaamheden, die behoren tot het beroepen van Dienaren des Woords en het verkiezen van ouderlingen en diakenen. De „vaderen” die te Zwolle in 1920 de ZRK opstelden, hebben bij deze voor het „regeren” beslissende arbeid de diakenen ingeschakeld. Zouden zij dan bij het kiezen van afvaardigden, dat zoveel moeilijker als geestelijk te beschouwen is, de diakenen hebben uitgeschakeld?

—o—

Uit de Notulen blijken de volgende feiten:

In 1920 werd de ZRK gemaakt in een BREDE KERKERADSVERGADERING. Het maken van een dergelijke regeling wordt dus kennelijk gezien als een stoffelijke zaak, waaraan de diakenen moeten meewerken.

In januari 1921 wordt meteen de afvaardiging naar de classisvergaderingen gezien als een stoffelijke zaak: de diakenen nemen aan het afvaardigen deel! En dat verandert niet in 50 jaar!

Dan wordt in 1968/69 door een minderheid in de brede kerkeraad, die de meerderheid heeft in smal, de historische interpretatie als hinderlijk ondervonden. Deze minderheid wil dan aan het begrip „stoffelijke zijde” een andere, haar passende, interpretatie geven en dat na plm. 50 jaar.

Deze poging tot wijziging van de interpretatie vond plaats in de winter van 1967/68. De brede kerkeraad besloot toen, volkomen wettig en volkomen in de historische lijn op 5 febr. 1968:

„De kerkeraad is van oordeel... dat er geen redenen zijn om voor de toekomst van de gevolgde praktijk af te wijken. De kerkeraad spreekt derhalve uit, dat in de brede vergadering van de kerkeraad met diakenen de zaken van het kerkverband behoren behandeld te worden.”

Door een aantal tegenstemmers werd dit besluit ter sprake gebracht in een speciaal ad hoc aangevraagde smalle kerkeradsvergadering. Deze vergadering sprak uit op 26-2-68, dat het besluit van 5 febr. 1968 door een vergadering van de kerkeraad met diakenen moest worden teruggenomen.

De kerkeraad met diakenen sprak naar aanleiding hiervan uit op 25 maart 1968, dat het opnieuw in behandeling nemen van een door de brede vergadering afgehandelde zaak van deze aard in smal niet wettig was.

Hierna blijft er voortdurende strijd van de minderheid van de brede kerkeraad om de zaak van de afvaardiging naar „smal” te krijgen; ook de classis wordt daarbij ingeschakeld. Tenslotte loopt het er op uit dat ds. Van Oene als praeses een vergadering van „smal” sluit, omdat deze vergadering besluiten van „breed” inzake afvaardiging naar de

classis Zwolle gaat vervangen, in strijd met de historische interpretatie van Art. 6 ZRK en in strijd met de kerkeradsbesluiten in deze van 5 febr. en 25 maart 1968.

—o—

Het is opmerkelijk dat deze zaken in de Overwegingen van de Rechtbank niet voorkomen. Doordat de uitgangspunten van de Rechtbank onjuist zijn, is ook de beoordeling van „hetgeen zich in feite in de Geref. Kerk van Zwolle heeft voorgedaan” niet juist. Ook wanneer de Rechtbank stelt: „een afwijkend gebruik kan niet aan bepalingen op dit stuk hun kracht ontnemen”, maakt zij zich niet alleen van 50 jaar historie af, maar poneert zij ook een onjuistheid. Er is van een afwijkend gebruik geen sprake geweest. Direct toen de Regeling — een stoffelijke zaak — door de brede kerkeraad was ingesteld, begon de „historische” interpretatie. Er is geen sprake van een afwijkend gebruik. Dan zou er toch op zijn minst een ander gebruik in het verleden moeten hebben bestaan.

—o—

De Kerkeraad-Scriba Lok meent in overeenstemming met de gemeente op grond van 1 Cor. 6 niet in hoger beroep te moeten gaan. De tegenpartij heeft het vonnis aan alle leden van die gemeente toegezonden als middel tot bekering. Ik meen, dat de veroordeelde gemeente terecht geen behoefte gevoelt haar zaak met behulp van de Rechtbank van argumenten te voorzien. Ik respecteer het, dat van hoger beroep wordt afgezien, maar ik betreure het ook: Het maatschappelijk effect van een onjuist vonnis is groot! Zijn wij tegenover de justitie en de samenleving niet verplicht de mogelijkheid te openen voor rechtsherstel? Was er maar een mogelijkheid in dit democratische Nederland voor een gewoon ambtelos burger om een vonnis als bovengenoemd buiten de prestigefeer, en al was het alleen maar formeel, herroepen te krijgen. Bij het schrijven van dit artikel ging het mij niet om de goederen. Die mogen wat mij betreft blijven in handen van degenen, die zich nu wettig eigenaar kunnen noemen. Maar wat is het effect van een onrechtvaardig vonnis?

Overigens moge ik met het bovenstaande ook de tegenpartij en de kerken in de classis Zwolle in hun zelfcritiek dienen.

Vervolg van pag. 364

BERTRAND RUSSELL

daar niets positiefs tegenover. Dat leidt alleen tot nihilisme, losbandigheid, verwildering. De huidige demonstraties, stakingen, acties, provocaties, langharigheid en communes, die alle de bestaande maatschappelijke orde (de gehate establishment) willen omverwerpen, zijn stevig gestoeld op de afbraakleer van Bertrand Russell. Maar ze stellen evenmin als deze filosoof er iets positiefs tegenover. Dat maakt het levenswerk van een uiterst begaafd en werkzaam denker tot een tragedie. Hij leefde niet voor de vrijheid, waarmee Christus ons vrijmaakte; maar voor een eigen vrijheid, die leidt tot volkomen gebondenheid: gebondenheid aan de zonde.

Toen hij 65 jaar was schreef Bertrand Russell zijn eigen In Memoriam, zoals hij dat in de Times verwachtte. Hij liet de Times alsdan schrijven, „dat Russell in zijn jonge jaren belangrijk werk had verricht op het terrein van de mathematische logica, maar dat zijn excentrieke gedrag in de tweede wereldoorlog een gebrek aan bezonnenheid openbaarde, dat zich in toenemende mate in zijn latere werk deed gelden.” Alstublieft. „Hij maakte er geen geheim van te menen, dat levensgevaarlijke psychopaten” — hij schreef dit in 1937 — „hun tijd goed besteedden door elkaar uit te moorden, maar dat een verstandig mens er beter aan deed zich er niet mee te bemoeien”. „Inderdaad” besloot hij, „veel van wat eens de geciviliseerde wereld was is vernietigd, maar geen zinnig persoon kan volhouden dat zij, die in de strijd voor de goede zaak het leven lieten, tevergeefs stierven”. „Hij was de laatste overlevende van een voorgoed voorbij verleden”, meende Russell zelf.

VERKIEZEN EN VERKIEZING

3. Door God, in het Oude Testament

In het vorige artikel hebben we geconstateerd, dat in de Schrift het woord verkiezen ook wordt gebruikt om een menselijke daad weer te geven. Daarmee is vanzelf niet gezegd, dat Gods verkiezen altijd dezelfde betekenis moet hebben als het kiezen van een mens. Wat God dóet is bepaald door wie God is. Maar wel is duidelijk, dat het woord verkiezen in de Schrift lang niet altijd die bijzondere betekenis heeft, die het in ons spraakgebruik heeft gekregen. Het heeft de gelovigen van het O.T. veel gewoner in de oren geklonken naar alle waarschijnlijkheid dan ons. Niet meer — maar ook niet minder — heb ik in het vorige artikel willen duidelijk maken.

Daarnaast heb ik ook willen aantonen, dat Gods verkiezing de verantwoordelijkheid van de mens niet uitsluit. Dat moge sommigen wat vreemd in de oren klinken, toch is het zo. Vele christenen hebben gemeend — of menen het nog — dat Gods verkorenen niet meer hoeven kiezen. Ze hebben geen keus meer, want God heeft al over hen beslist en beschikt. Wat zou een mens dan nog te beslissen hebben? Ze hebben niet anders te doen dan te constateren, dat ze verkoren zijn. Tenzij ze zouden moeten concluderen, dat ze niet-uitverkoren en dus verworpen zijn.

Maar als het O.T. het nu zo voorstelt, dat het volk des HEREN voor de keus gesteld wordt van leven of dood, zegen of vloek, behoud of verderf, dan geeft ons dat te denken. Het volk des HEREN was toch door God verkoren? Had het dan toch nog te kiezen? Kon het volk als geheel of voor een deel dan Gods verkiezing verwerpen? Is misschien onze voorstelling, die wij van de verkiezing gevormd hebben niet overeenkomstig de Schrift? Of is deze voorstelling mogelijk alleen te vinden in het O.T. en spreekt het N.T. anders? Onwillekeurig komen deze vragen bij ons op.

We willen nu eerst plaatsen nagaan in het O.T. waar gezegd wordt, dat God verkiest. Naar volledigheid wordt hierbij niet gestreefd. Ze is niet nodig. Om te beginnen merken we dan, dat de HERE niet alleen zijn volk of bijzondere personen verkiest, maar ook een plaats of plaatsen, waar Hij gediend wil worden. We lezen in Deut. 12, dat alle plaatsen waar de heidenen hun goden gediend hebben moeten vernietigd worden. Daar mogen ze de Here hun God niet dienen. En dan volgt er in vs 5: „Maar de plaats, die de HERE, uw God, uit het gebied van al uw stammen verkiezen zal om daar zijn naam te vestigen, om daar te wonen, die zult gij zoeken en daarheen zult gij gaan”. We kunnen hier de kwestie onbesproken laten, of we hier aan een Jeruzalem moeten denken of aan verschillende plaatsen, zoals prof. Holwerda in z'n laatste overdrachtsrede met klem heeft betoogd. Het gaat me hier alleen om de betekenis van het woord verkiezen. Die is zonder twijfel: kiezen, begeren of aanwijzen. Dat dit verkiezen plaats vindt in de tijd is zonder meer duidelijk. Mozes voorzegt, dat de HERE de plaats of plaatsen zal vaststellen, waar Hij gediend wil worden. Dat zal niet aan de willekeur van mensen liggen, dat bepaalt de HERE.

Dikwijls lezen we in de Schrift, dat de HERE Jeruzalem verkoren heeft, om daar te wonen en zijn heerlijkheid te openbaren. In Nehemia 1 zegt deze schenker van de koning: „Gedenk aan het woord... bekeert gij u tot Mij en onderhoudt gij naarstig mijn geboden — al waren uw verdrevenen aan het einde des hemels. Ik zal hen vandaar vergaderen en hen brengen naar de plaats die Ik verkoren heb om daar mijn naam te doen wonen”. Voorts is er sprake van, dat „de HERE Sion verkoren heeft” (Psalm 132:15) en van Jeruzalem, dat de HERE nóg zal verkiezen. We lezen immers in Zacharia 1:17: „Zo zegt de HERE der heerscharen: Weder-

om zullen mijn steden overvloeien van het goede; nóg zal de HERE Sion troosten, Jeruzalem nóg verkiezen”. D.w.z. de HERE zal weer in erbarming naar haar omzien en maken tot de plaats, waar Hij zijn heil openbaart. We zouden kunnen zeggen: een tijdlang heeft de HERE zich van Jeruzalem afgewend in toorn, maar nu zal Hij met zijn gunst terugkeren.

We zijn er aan gewend te spreken van verkiezing als bestemming tot de eeuwige zaligheid. Dát is in de kerktaal om zo te zeggen het één en al geworden. Dat komt waarschijnlijk, omdat dit het strijdpunt is geweest tussen de Remonstranten en de Contra-remonstranten. Maar we moeten niet vergeten, dat de Schrift ook ánders over verkiezing spreekt en veel vaker.

We lezen dikwijls, dat de HERE bepaalde personen kiest om in zijn dienst te treden. Dan betekent verkiezing vrijwel hetzelfde als roeping of aanstelling. Zo lezen we in Nehemia 9:7: „Gij toch zijt de HERE, de God, die Abram verkoren, hem uit Ur der Chaldeeën geleid en hem de naam Abraham gegeven hebt. Gij hebt zijn hart getrouw bevonden voor uw aangezicht en met hem een verbond gesloten”. God koos Abraham uit om zijn vriend en bondgenoot te zijn en te wandelen voor zijn aangezicht.

Als Korach, Dathan en Abiram in opstand komen tegen Mozes en Aäron en hen beschuldigen, dat zij zich verheffen boven de gemeente des HEREN, dan zegt Mozes tot Korach en z'n aanhang: „Morgen, dan zal de HERE doen weten, wie Hem toebehoort, en wie de heilige is, dat Hij hem tot zich doe naderen; die Hij verkiezen zal, zal Hij tot Zich doen naderen”. Verkiezen betekent hier: in dienst nemen, tot een bepaalde dienst aanstellen. De HERE heeft Mozes en Aäron verkoren, bestemd om te zijn profeet en priester voor zijn aangezicht. Hier is geen sprake van verkiezing tot eeuwig leven, maar tot tijdelijke dienst.

Verkiezing is vaak roeping of aanstelling tot dienst. Dat blijkt bijv. ook uit Deut. 18:5. Daar gaat het over de aanstelling van de Levietische priesters, ja van de gehele stam van Levi. Zij ontvangen geen apart erfdeel, want „de HERE is zijn erfdeel”. Er wordt dan opgesomd welke eerstelingen enz. hun toekomen. En daarna lezen we in vs 5: „Want de HERE uw God, heeft hem uit al uw stammen uitverkoren, opdat hij voor de HERE zou staan en dienst doen in zijn naam, hij er zijn zonen, altijd door”. Dat de stam van Levi uit alle stammen verkoren is, is een heerlijk voorrecht. Maar dat niet alleen. Het geeft ook een grote verplichting. Namelijk om voor het aangezicht des HEREN te staan en Hem te dienen. Verkoren worden is een gave, een voorrecht. Maar ook een opgave, oproep tot dienst.

Dat zien we ook aan de geschiedenis van Eli. In I Samuël 2 lezen we, dat een man Gods tot Eli komt, die tot hem zegt: „Zo zegt de HERE: heb ik Mij niet duidelijk aan het huis uws vaders geopenbaard, toen dit in Egypte aan het huis van Farao onderworpen was? En Ik heb hem uit alle stammen Israëls Mij tot priester verkoren om mijn altaar te beklimmen, reukwerk te ontsteken en de efod te dragen voor mijn aangezicht; aan het huis uws vaders heb Ik alle vuuroffers der Israëlieten gegeven”. Verkiezing is dus roeping tot een ambt, om te dienen, om te offeren enz. Ze brengt verplichting mee. En wie die verplichting verwaarloost heeft straf te vrezén. Eli en zijn zonen maakten hun roeping en verkiezing niet vast, zouden we kunnen zeggen. Dus moest de man Gods ook dit tot Eli zeggen: „Daarom, luidt het woord van de Here, de God van Israël, Ik heb duidelijk gezegd: uw huis en uws vaders huis zullen voor altijd voor mijn aangezicht wandelen, maar nu luidt het woord des HEREN: dit zij

verre van Mij! Want wie Mij eren, zal Ik eren, maar wie Mij versmaden, zullen gering geacht worden”. De HERE zal de kracht van Eli en zijn huis breken en hij zal de nood van Gods woning moeten aanzien. En zijn dienst zal aan een andere, trouwe priester gegeven worden, een man naar Gods hart en geest. Zó spreekt de Schrift ook van verkiezing en dienst.

Leerzaam is ook de geschiedenis van Saul. Het is bekend hoe hij door de HERE tot koning werd aangewezen. Hij werd tot koning verkoren. Als hij uit z'n schuilplaats achter het pakgoed is naar voren gekomen en met z'n hoofd boven al het volk uitsteekt, dan zegt Samuël tot het gehele volk: „Ziet gij wel, wie de HERE verkoren heeft? Want er is niemand als hij onder het hele volk”. Dan zet Samuël het recht van het koningschap uiteen. En schreef dit in een oorkonde. Daarin zullen wel de voorrechten en verplichtingen van de koning zijn uiteengezet. Saul werd verkoren of geroepen om de HERE en zijn volk te dienen als koning. Aanvankelijk is hij daarin trouw geweest en het volk tot zegen.

Maar we weten ook hoe het met Saul is afgelopen. Hij was wel tot koning verkoren en gezalfd. Maar om zijn ongehoorzaamheid is hij ook als zodanig verworpen. Samuël zeide tot hem: „Heeft de HERE evenzeer welgevallen aan brandoffers en slachtoffers, als aan horen naar des HEREN stem? Zie, gehoorzamen is beter dan slachtoffers, luisteren beter dan het vette der rammen. Voorwaar, weerspanningheid is zonde der toverij en ongezeggenheid is afgoderij en dienen van terafim. Omdat gij het woord des HEREN verworpen hebt, heeft Hij u verworpen, zodat gij geen koning meer zult zijn”. I Sam. 15:22 vv.

Saul erkende wel zijn schuld, vroeg vergeving en smeekte Samuël met hem terug te keren. Maar Samuël deed het niet. Saul zou niet langer koning over Israël zijn. De HERE had hem wel verkoren, maar ook weer verworpen. En we lezen in vs 35 een woord, dat ons vreemd in de oren klinkt, maar dat we toch maar zo moeten laten staan: „En de HERE had berouw, dat Hij Saul tot koning over Israël had aangesteld”. En volgens I Sam. 16:1 zei de HERE tot Samuël: „Hoe lang zult gij nog leed dragen over Saul, en Ik heb hem toch verworpen, dat hij geen koning meer over Israël zal zijn?” En dan moet hij David tot koning zalven.

Boven I Sam. 16 lees ik: David tot koning gezalfd. En dat is juist. Maar er zou ook wel hebben kunnen staan: David tot koning verkoren of verkozen. Dat is wel duidelijk als we die geschiedenis lezen in de verzen 7-10: „Toen zij binnenkwamen en hij Eliab zag, dacht hij: Zeker staat hier voor de HERE zijn gezalfd. Doch de HERE zeide tot Samuël: Let niet op zijn voorkomen noch op zijn rijzige gestalte, want Ik heb hem verworpen. Het komt immers niet aan op wat de mens ziet; de mens toch ziet aan wat voor ogen is, maar de HERE ziet het hart aan. Toen riep Isai Abinadab en liet hem aan Samuël voorbijgaan, maar hij zeide: Ook deze heeft de HERE niet verkoren. Daarna liet Isai Samma aan hem voorbijgaan, maar hij zeide: Ook deze heeft de HERE niet verkoren. En Isai liet zijn zeven zonen aan Samuël voorbijgaan, maar Samuël zeide tot Isai: de HERE heeft dezen niet verkoren”.

Als hier staat, dat de HERE Eliab verworpen heeft en de anderen niet verkoren om koning te zijn, dan wil dat alleen maar zeggen, dat zij door de HERE niet geroepen zijn om koning te wezen. Die roeping of verkiezing kwam tot de jongste zoon van Isai: David. Als deze gehaald is uit het veld zegt de HERE: „Sta op, zalf hem, want deze is het”. Van hem zegt Psalm 78: „Hij verkoos David, zijn knecht, en nam hem weg van de schaapskooien, van achter de zogende schapen haalde Hij hem, om Jakob zijn volk te weiden, en Israël, zijn erfdeel”.

Al met al is het wel duidelijk, dat de Schrift vaak van verkiezing spreekt als roeping tot een ambt, roeping tot dienst.

H. J. Jager - Kampen

KERKNIEUWS

Beroepen: te Groningen-Noord: ds. O. J. Douma te Assen; te Mussel: ds. J. Slotman te Urk-B; te Urk: ds. W. J. van der Linde te Driesum.

Aangenomen: naar Haarlem-B: ds. S. de Waard te Hardenberg.

Bedankt: voor Utrecht-Centrum-B: ds. H. Bouma te Assen; ;voor Hoogkerk: ds. J. M. Goedhart te Drachten; voor Tiel en Zaltbommel: ds. J. Slotman te Urk-B; voor Carman (Can.): ds. D. de Jong te Edmonton.

Ds. D. Noort — Zondag 15 maart jl. vond de bevestiging en intrede plaats van ds. D. Noort als predikant te Buitenpost. Zijn bevestiging, ds. M. Brandes van Hengelo, preekte bij die gelegenheid over Johannes 3 : 29. Voor de intree-dienst had ds. Noort tot tekst gekozen: Hebreëen 4 : 11-13.

ADRESSEN

Verhuisd: P. Dekker, theol. kand., van Schoolstraat 2, Kampen, naar Visseringstraat 53, tel. 05202-5724.

WIJZIGING ADRESSENBOEKJE

's-Gravenhage-Loosduinen: Kerkdiensten: 9.45 uur: Stevinlyceum, Zuidlarenstraat 59, 16.45 uur: Johannes Kapel, Bosbesstraat 7.

Den Here gaf grote blijdschap door den geboorte van

ERIK JAN

F. Boven
J. G. Boven-Bronsema
Harry
Marja
Jennie
Koos
Annette

Middenmeer, 20 maart 1970
Ulkeweg 9

Heden nam God tot Zich in Zijn ondoorgroendelijke wijsheid onze lieve vrouw en moeder

JOHANNA ZWAANTJE SLOOT

op de leeftijd van 54 jaar.

Het leven is mij Christus en het sterven gewin.

T. v. d. Heide
Geke
Paul
Coby
Attie
Johan

Emmeloord, 16 maart 1970
Skagerrak 64

De begrafenis heeft vrijdag 20 maart plaats gehad op de algemene begraafplaats te Emmeloord.

Met grote droefheid, maar getroost door het geloof in Christus, die de dood heeft overwonnen, ontsiep onze geliefde zuster en medelid

JOHANNA ZWAANTJE SLOOT
echtgenote van T. v. d. Heide

„Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.”

De Bijbelkring: fam. H. v. d. Wal
fam. H. Voogd
fam. H. Gort
fam. A. Kapitein
fam. H. A. Strating

Emmeloord, 16 maart 1970

Door studie en verblijf in het buitenland, zoekt **JONGE VROUW**, werkzaam in de Gezondheidssector, nu op deze wijze

KONTAKT

met een eerlijke en opgewekte heer.

Leeftijd tot plm. 40 jaar.

Brieven onder nr. 283 bureau „Opbouw”, Slotlaan 220, Zeist.

Theologisch student
zoekt

**GEREFORMEERDE THEOLOGISCHE BOEKEN
EN COMMENTAREN**

Prijsopgave aan:

W. ten Haaf, Mareestraat 51,
Potchefstroom, Zuid Afrika.

vakantie... naar de Veluwe!!

Voor de Pinksteren nog enkele Bungalows vrij.

Tot 27/6 en na 8/8 staan onze moderne Bungalows ter uwer beschikking.

Tot 25 juli zijn er nog kampeerwagens te huren.

Ook met uw tent of caravan bent u hartelijk welkom.

Eigen kinderzwembad.

CAMPING EN BUNGALOWPARK

„ACKERSATE”

Harremaatweg 26 — Voorthuizen
Telefoon 0 3429 - 1274

Gewoon doorgaan,
naar Camping Kennedy-Park
Hellendoorn

RESERVEER NU!

Telefoon 05488-223

MEISJE, 20 jaar,

zoekt langs deze weg een serieuze

correspondentievriend

Brieven onder nummer 273 bureau van dit blad.

Woningruil

van 27 juni tot 18 juli 4-k. ben.-woning (6 slaappleatsen) in Den Haag, vlak bij strand. Voor woning, 6 slaappleatsen, in Zeeland of Drente/Overijssel.

Telefoon 0 70 - 682209.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij

Redactieleden:

Ds. H. AMELINK, Dr. J. BOSCH,
P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Drs.
J. G. VAN OORD, Prof. Dr. P. G. SMELIK,
Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

Ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Telef. 030 - 711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404 - 12452

Abonnementsprijs

f 15,— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.

Advertentieprijs 20 ct. per mm.
Familieberichten 15 ct. per mm.

DE WEDERKOMST VAN CHRISTUS

Wanneer, hoedanig en waartoe?

Gevolgd door

ISRAËL, HET UNIEKE VOLK

en

ISRAËL EN DE KERK

door

H. W. den Haring

f 1,50.

Uitgave Comité tot verbreiding van de Waarheid der Schriften. Giro 346974 Rotterdam. Adm. Raep-horststraat 20b. Rotterdam.

Het Bestuur der Vereniging voor Gereformeerd Lager Onderwijs (Vrijgemaakt) te Kampen vraagt voor School „Noord” per 17 augustus a.s.

EEN ONDERWIJZERES

(bevoegdheden j, k en r.)

wegens vertrek der tegenwoordige onderwijzeres van klas I.

Sollicitaties worden ingewacht tot en met 17 april a.s. bij het Hoofd der School Dhr. T. Mollema, Wortmanstraat 22 te Kampen.

Tel. huisadres 0 5202 - 4284.

Tel. school 0 5202 - 5682.

Het Bestuur

Verschenen:

HANDELINGEN (I)

5 preken over Handel. 1 : 1-11, 12-26; 2 : 1-13, 14-36, 37-40

door Ds. F. VAN DEURSEN, Geref. pred. te Haarlem.

Binnenkort verschijnt dl. II en het ligt voorts in de bedoeling preken van deze auteur over het gehele boek Handelingen uit te geven.

Prijs per bundel f 2,50.

FIRMA WESDIJK EN LIEBEEK
Postbus 2 - BARENDRECHT - Postrekening 216828

GERO-ZILVIUM

AVONDMAALSTELLEN

DOOPBEKKENS

Fa. den Hengst

Slotlaan 224-226 - Zeist - Tel. 03404-11298